

رابرت گریوز

خدا یگان کلودیوس

ترجمه فیروز مجلسی

انتشارات ناهید

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Claudius The God

and his wife Messalina

by: Robert Graves

سرشناسه : گریوز، رابرت، ۱۹۶۲- م. Graves, Robert
عنوان و نام پدید آور : خدایگان کلودیوس / رابرت گریوز؛ ترجمه فریدون مجلسی.
مشخصات نشر : تهران، ناهید، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری : ۶۴۰ ص.
شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۸۶۵ - ۱۲-۷ -
وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.
یادداشت : عنوان اصلی: Claudius the god and his wife messalina.
داشت : چاپ قبلی: نشر البرز، ۱۳۷۶ (۵۹۱ ص.).
یادداشت : چاپ دوم.
موضوع : داستان‌های انگلیسی - قرن ۲۰ م.
ساده آورده : مجلسی، فریدون، ۱۳۲۳ - ، مترجم.
رده‌بندی کتاب : ۱۳۹۱ خ ۴۴ گ / PZ ۳
رده‌بندی دی‌سی : ۸۲۳/۹۱۲
شماره ثبت کتاب : ۲۹۸۲۶۷۹

- رابرت گریوز
- خدایگان کلودیوس
- ترجمه فریدون مجلسی
- حروفچینی: شبستری
- چاپ اول: ۱۳۷۶
- چاپ دوم: ۱۳۹۳ (چاپ اول ناهید)
- چاپ: گلشن
- شمارگان: ۵۵۰ نسخه
- حق چاپ محفوظ است.

www.naahid.com ●

انتشارات ناهید

کلودیوس:

«ایرانیان باستان به فرزندانشان می‌آموختند که
از روبه‌رو تیراندازی کنند و راست بگویند.
پسرم را این‌چنین آموزش بده.»

فصل ۳۱

یادداشت مترجم

رابرت گریوین شاعر، نویسنده و تاریخ‌دان بزرگ معاصر، فرزند نویسنده ایرلندی آلفرد پرسوال گریوین، در سال ۱۸۹۵ در ویلمبدون در بریتانیا به دنیا آمد. پس از پایان مدرسه عازم یک پنهانی نخست شد و در واحد تفنگداران سلطنتی وینز به درجه سروانی رسید. نخستین حاشای شاعری بود و دیوان برگزیده اشعارش، به چاپ رسیده است. در سال ۱۹۰۷ میلادی یک سال استاد ادبیات انگلیسی دانشگاه قاهره شد و پس از آن به فرانسه مهاجرت کرد. به‌ویژه نوشتن داستان‌های تاریخی، گذران می‌کرد. آثار برجسته‌اش عبارتند از: منم، کلودیوس^۱؛ خدایگان کلودیوس؛ گروهان لمب از هنگ نهم؛ کنت بلو^۲؛ همسر آقای میلتون؛ به پیش، گروهان لمب؛ زرین‌پشم؛ بیلی قدیسم را به دار آویختن عیسی پادشاه^۳ و جزیره‌های بی‌خردی. در سال ۱۹۲۹ زندگی‌نامه‌اش را تحت عنوان بدرود با آنچه که بود نگاشت.

درباره دو کتاب غیرداستانی گریوز بسیار سخن گفته‌اند. یکی از آنها کتاب الهه

۱. منم، کلودیوس را همین مترجم به فارسی برگردانده و انتشارات ناهید آن را در سال ۱۳۹۱ تجدید چاپ کرده است. - م.

۲. کنت بلیزاریوس را همین مترجم با عنوان فرعی قیصر و کسری به فارسی برگردانده و انتشارات امیرکبیر آن را در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۶ منتشر کرده است. - م.

۳. عیسی پادشاه را همین مترجم به فارسی برگردانده و نشر پایان آن را در سال ۱۳۹۰ منتشر کرده است. - م.

سپید است که انگیزش شاعرانه نوینی را ارائه می‌دهد. دیگری کتاب انجیل نصرانی اصلاح‌شده است (آن را به اتفاق جوشوا پودرو نوشته است)، که بررسی دوباره‌ای از مسیحیت آغازین است.

گرویز آثار آپولیوس، لوکان، و سوئونیوس را از یونانی به انگلیسی ترجمه کرده که در مجموعه آثار کلاسیک پنگوئن به چاپ رسیده است، او نخستین فرسنگ نوین اسطوره‌شناسی یونانی را تحت عنوان اسطوره‌های یونانی تألیف کرده است. در سال ۱۹۶۱ به عنوان استاد شعر دانشگاه آکسفورد برگزیده شد و در سال ۱۹۷۰ عضویت افتخاری کالج سنت‌جان آکسفورد درآمد. مجموعه اشعار در سال ۱۹۷۵ منتشر شد. رابرت گریوز در سال ۱۹۸۵ درگذشت.

گریوز برایش نوشتن کتاب‌های منم، کلودیوس و خدایگان کلودیوس از معتبرترین کتاب‌های اسناد تاریخی و متن‌های برجای‌مانده از خود کلودیوس سود جسته و مطالب آن با رواقع تاریخی کاملاً منطبق است. در کتاب نخست ضمن اشاراتی به جنگ‌های داخلی روم که به پیروزی یولیوس سزار، به عنوان کنسول و دیکتاتور، و پایان دوران جمهوری روم انجامید، دوران امپراتوری شکوهمند سزار اگوستوس اکتاوئوس و اتفاق همسرش لیویا، امپراتوری جابرانه سزار تیبریوس، و امپراتوری جنون‌آمیز سزار یونیوس کالیگولا تا قتل کالیگولا و چگونگی گزینش غیر منتظر کلودیوس به امپراتوری شدنش گردیده است.

کتاب دوم که در عین استقلال ادامه کتاب نخست به شمار می‌رود به دوران امپراتوری کلودیوس اختصاص دارد. در این دو کتاب وقایع تقریباً یک قرن پرتلاطم تاریخ روم و جهان را از حدود پنجاه سال پیش از میلاد مسیح تا نیمه قرن نخست میلادی دربر دارد جنبه‌های گوناگون سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی، هنری، و علمی و مذهبی زمان و روابط جهان آن روز به بهترین و دلنشین‌ترین بیان توصیف شده است.

با توجه به اینکه در متن انگلیسی ترجمه شماری از اشعار یونانی و لاتین به شعر انگلیسی آمده است (گریوز از شاعران بزرگ معاصر انگلیس است) سعی شد

آن اشعار در ترجمه فارسی نیز ضمن رعایت امانت و ترجمه واژه به واژه حالتی نظم‌گونه داشته باشد تا از حالت شعری متن اصلی چندان به دور نباشد. مترجم که داعیه شاعری نداشته و به عنوان مترجم چنین وظیفه‌ای هم برای خود قائل نبوده است و در برگردان این نظم‌گونه‌ها در بند ردیف و قافیه و وزن‌های عروضی بوده است.

در ذکر اسامی که غالباً در هریک از زبان‌های لاتین، یونانی، انگلیسی و گاه عربی تلفظی جداگانه دارند معمولاً شناخته‌شده‌ترین تلفظ در زبان فارسی آمده است. در صورت لزوم ترجیح با تلفظ بومی هر نام بوده است.

در مورد نام سزار، که در درجه نخست اسم خاص موروثی تعدادی از فرمانروایان روم و یونان است، تلفظ‌های مختلفی وجود دارد. در زبان‌های آلمانی (کایزر)، روس (تزار)، عربی و فارسی (قیصر) این واژه در مقام اسم عام و تقریباً به مفهوم پادشاه آمده است. زیرا پس از خاندان یولیان امپراتوران بعدی نیز غالباً از این نام استفاده می‌کردند. به ویژه در دوره‌های بعدی امپراتوران خود را اگوستوس و جانشینان و ولیعهدان خود را که غالباً دارای قلمرو و فرمانروایی ویژه‌ای هم بودند به عنوان سزار ملقب می‌کردند که بدین ترتیب نام سزار مفهومی عام یافت و عنوانی سلطنتی شد. هر چه معنای عام است که به صورت قیصر وارد زبان فارسی شده است. از آنجمله در اسامی خاص مورد نظر است، لذا به جای قیصر، سیزار، چزاره و غیره نام اصلی آن آشناتر سزار آمده است.

در مورد غالب اسامی خاص مانند ژولیا و ژولیوس (فرمانده) و جولوس (انگلیسی) یا یولیا و یولیوس (لاتین) تلفظ بومی و اصلی لاتین در کتاب آمده است. در مورد برخی از اسامی که در واژگان فارسی نام‌های قلب‌شدنی غیر مصطلح و نامفهوم عربی را در برابر آن گذارده‌اند، اگر واژه معادل و مصطلح پارسی یافت نشده باشد، واژه زبان اصلی حفظ گردیده است (آمده است کارتاژ و نه قرطاجنه).

تقسیم‌بندی طبقات مردم روم عبارت بوده است از: خاندان امپراتوری و اشراف، سناتورها (سناتوری یک نظام است نه یک نهاد)، شهسواران (شوالیه‌ها)، شهروندان، آزادبردگان (یا بردگان آزادشده که در عین حال هنوز به حقوق کامل شهروندی دست نیافته‌اند)، بیگانگان و بردگان. کاهنان بزرگ از میان اشراف و نجیب‌زادگان برگزیده می‌شدند.

در دوران جمهوری، سنا بالاترین رکن قانونگذاری، قضایی و اجرایی بود. بدیهی است که مفهوم قرن هیجدهمی تفکیک قوا هنوز مطرح نبود) و در رأس سنا دو سکنسول قرار داشتند که بر سنا و کشور ریاست می‌کردند. آنان برای دوره یک ساله برگزیده می‌شدند. در دوران امپراتوری نیز سنا و کنسول‌ها باقی ماندند اما اختیارات آنان بیشتر نمادین بود و قدرت اصلی در دست امپراتور متمرکز بود.

مقام اداری مهم دیگری ستری بود. کلانتران که خود به درجاتی تقسیم می‌شدند مجموعه‌ای از ظایف قضایی، پلیسی و اجرایی را بر عهده داشتند. استان‌های روم نیز غالباً از همین الگو پیروی می‌کردند و غالباً برای خود سنایی داشتند.

ارتش روم بسیار منسجم و منضبط بود و تقسیم‌بندی‌های آن با تقسیم‌بندی‌های امروزی ارتش‌ها قابل قیاس بود و در رأس هر سه ناحیه (متشکل از چند هنگ) یک سردار (ژنرال) قرار داشت و فرماندهی کل قوا با امپراتور (و در دوران جمهوری با کنسول‌ها) بود.

در کتاب بارها به اسامی اسطوره‌ای یونانی و لاتین اشاره شده است که چون ممکن بود برای خوانندگان ایرانی مبهم باشد در هر مورد در پانویس توضیحاتی آمده است. این توضیحات در کتاب منم، کلودیوس مفضل‌تر است. در این کتاب برای پرهیز از تکرار کوتاه‌تر است. نویسنده در یادداشت خود در آغاز کتاب به نکات دیگری درباره متن پرداخته است که مترجم را از توضیح و تکرار آن نکات معاف می‌کند.

کلمات آلمان و آلمانی جدید هستند که در فرانسه به سرزمین جرمن‌ها و مردمان جرمانیایی گفته می‌شود و در فارسی به این معنی جا افتاده است. برای سهولت در این ترجمه آلمان و آلمانی آمده است. رُم نام شهر (پایتخت امپراتوری) و روم نام امپراتوری و رومی شهروند امپراتوری، شیوه زندگی، حقوق، سام و سایر امور منسوب به روم است.

ف.م.

یادداشت نویسنده

«سکه زر» که در این کتاب به عنوان واحد پول رایج آمده است، اُروس^۱ لاتین است، که سکه‌ای است که ارزش صد سسترتی^۲، یا بیست و پنج دینار^۳ «سکه‌های نقره»: می‌توان آن را برابر با یک استرلینگ، یا پنج دلار آمریکایی (پیش از جنگ [جهانی اول]) دانست. میزان میل رومی است که در حدود سی قدم کوتاه‌تر از مایل انگلیسی است. تاریخچه میل درج در حاشیه برای راحتی به گاه‌شمار مسیحی آمده است: در گاه‌شمار یونانی، که مورد استفاده کلودیوس بوده است، شمارش سال‌ها از نخستین المپیاد آغاز می‌شد، که در سال ۷۷۶ پیش از میلاد انجام شد.

برای نقاط جغرافیایی نیز از آشناترین نام‌ها استفاده شده است: بنابراین آمده است «فرانسه»، نه «گُل ماورای آلپ»، زیرا فرانسه تقریباً همان همان قلمرو ارضی است و اگر شهرهایی مانند نیم^۴ و بولونی^۵ و لیون^۶ را که می‌توان به‌راحتی برای عموم قابل تشخیص نیست - به اسامی جدیدشان می‌نامیدیم، در حاشیه‌ها را در ایالت گالیا ترانس‌آلپانیا^۷ یا، به گفته یونانی‌ها در گالاسیا^۸ قرار می‌دهیم. نامناسب می‌شد. (نام‌های جغرافیایی به یونانی بسیار گیج‌کننده‌اند: مثلاً آلمان را

1. aureus

2. sestertii

3. denarii

4. Nîmes

5. Boulogne

6. Lyons

7. Gallia Transalpania

8. Galatia

«کشور سلت‌ها» می‌نامیدند.) به همین ترتیب برای اسامی اشخاص هم از آشناترین نام‌ها استفاده شده است — «لی‌وی»^۲ به جای تیتوس لی‌ویوس، «کیمبلین»^۳ به جای کونوبلینوس^۴، و «مارک آنتونی» به جای مارکوس آنتونیوس. کلودیوس آثارش را به زبان یونانی که زبان علمی دوران‌ش بود می‌نگاشت و این امر از توضیح دقیق لطیفه‌های لاتین و از ترجمه عبارتی از انیوس^۵ که در این اصلی [مرجع] آورده است مشخص می‌شود.

برخی از خوانندگان کتب من، کلودیوس، که دیباچه خدایگان کلودیوس حسودان^۶ و عقیده داشتند که من برای نوشتن آن کتاب صرفاً به آنالها^۷ اثر تاسیت^۸ و یوزفوس^۹ سزار اثر سوئونیوس^{۱۰} مراجعه و آنها را بایکدیگر تلفیق کرده، و نتیجه با «روایت خیل پرتوان» خود بسط داده‌ام. چنین چیزی صحت ندارد، و در مورد ذات حاضر هم چنین نیست. فهرست نویسندگان کلاسیک که از آثارشان برای تألیف خدایگان کلودیوس سود جسته‌ام از جمله شامل این اشخاص است: تاسیت، یوزفوس^۹، سوئونیوس، پلینی^{۱۱}، وارو^{۱۲}، والریوس ماکسیموس^{۱۳}، اُروزیوس^{۱۴}، فرونتینوس^{۱۵}، استاربو^{۱۶}، چزاره^{۱۷}، کلوملا^{۱۸}، پلوتارک^{۱۹}، یوزفوس^۹، دیودوروس سیکولوس^{۲۰}، فوتیوس^{۲۱}، خیفیلینوس^{۲۲}، زُناراس^{۲۳}، سنه‌کا^{۲۴}، پترونیوس^{۲۵}، پینال^{۲۶}، فلو^{۲۷}، چلسوس^{۲۸}، نویسندگان

1. Celts

2.

3. Cymbline

4. Cunobelinus

۵. Quintus Ennivs: شاعر لاتین (۲۳۹-۱۶۹ پیش از میلاد) نویسنده بارها و تراژدی‌ها و شعرهایی در زمینه‌های فلسفی و اخلاقی. -م.

6. Annals

۷. Tacitus (تاجیتوس)

8. Suetonius

9. Dio Cassius

10. Pliny

11. Varro

12. Valerius Maximus

13. Orosius

14. Frontinus

15. Starbo

16. Ceasar

17. Columella

18. Plutarch

19. Josephus

20. Diodorus Siculus

21. Photius

22. Xiphilinus

23. zonaras

کتاب اعمال حواریون و انجیل‌های کاذب نیکودیموس^{۲۹} و سنت جیمز^{۳۰}؛ و نامه‌ها و سخنرانی‌های برجای‌مانده از خود کلودیوس. در این کتاب کمتر واقعه‌ای است که به نوعی به سند معتبر تاریخی متکی نباشد و امیدوارم که هیچ‌کدام از آنها از نظر تاریخی بی‌اعتبار نباشد. هیچ‌یک از شخصیت‌ها ساختگی نیستند. گزارش بخش مربوط به شکست کاراکتاکوس^{۳۱} از کلودیوس، به خاطر کمبود خد موجود در آن باره، از همه مشکل‌تر بوده است.

در مورد بررسی به‌ظاهر موجهی از آیین دروئیدیسم^{۳۲} بریتانیایی نیز می‌باید با کمک گرفتن آثار باستانشناسی، از ادبیات باستانی سلتیک^{۳۳}، و از گزارش‌های فرهنگ^{۳۴} انسنگ^{۳۵} جدید در نیو هبرایدز^{۳۶}، که در آنجا هنوز بناهای یادبود گرانسنگی و سوزنی‌های مسی در آیین‌های رسمی مورد استفاده قرار می‌گیرند، به آگاهی‌های کلاسیک^{۳۷} است می‌یافتم. در توضیحات خود دربارهٔ مسیحیت آغازین به‌ویژه دقت کرده‌ام. این احای تازه‌ای جعل نکنم؛ اما برخی از افتراهای پیشین نقل شده‌اند، زیرا کلودیوس نسبت به کلیسا حسن نیتی نداشت و بیشتر اطلاعاتش را دربارهٔ امور مذهبی خاورمیانه از دوست هم‌مدرسه‌ای قدیمی‌اش هیرود آگریا، پادشاه یهودی به دست می‌آورد، که یعقوب قدیس^{۳۸} را اعدام و پتروس قدیس^{۳۹} را زندانی کرد.

24. Seneca

25. Petronius

26. Juvenal

27. philo

28. Celsus

29. Nicodemus

۳۰. St James: یعقوب قدیس از حواریون حضرت عیسی - م.

۳۱. Caractacus: سرکردهٔ بریتانیایی که از کلودیوس شکست خورد. - م.

۳۲. druidism: نظام مذهبی و آیینی گل‌ها، ایرلندی‌ها و بریتانیایی‌های باستان. - م.

۳۳. Celtic: زبان اقوام سلت یا کلت که در شمال و غرب اروپا می‌زیستند و نیاکان ایرلندی‌ها، اهالی ولز، اسکاتلند و اهالی امروزی برتانی (در فرانسه) بودند. - م.

۳۴. Magalithi: قطعه‌سنگ‌های عظیمی که در بناها یا محوطه‌هایی به کار می‌رفته و از دوران ما قبل تاریخ در انگلستان (ویلشایر) و در نقاط دیگر جهان باقی مانده است. - م.

۳۵. New Hebrides: مجمع‌الجزایر واقع در جنوب باختری اقیانوس آرام. - م.

36. St James

37. St Peter

بار دیگر از دوشیزه لورا ردینگ^۱ که دستنویس‌هایم را به دقت خوانده و در بسیاری موارد توصیه‌های ادبی مناسبی کرده است؛ و از درجه‌دار هوایی تی. ای. شاو^۲ که متن‌های چاپی را بازخوانی کرده است سپاسگزاری می‌کنم. از کمک دوشیزه جاسلین توینی^۳، مدرس تاریخ باستان نیونهام کالج، کمبریج،^۴ نیز بسیار سپاسگزار هستم؛ و خود را مدیون رسالهٔ سینیور آرنالدو مومیلیانو^۵ دربارهٔ کلودیوس می‌دانم، که ترجمهٔ آن را اخیراً انتشارات دانشگاه آکسفورد به چاپ رسانده است.

ر.گ.

1. Laura Riding

2. T.E.Shaw

3. Jocelyn Toynbee

4. Newnham Colledge, Cambridge

5. Signor Arnaldo Momigliano